

**НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ М. П. ДРАГОМАНОВА**

ЦИБІН Станіслав Григорович

УДК 329.78(477)(043.3)

**ВИТОКИ ТА ЕВОЛЮЦІЯ ІДЕОЛОГІЧНИХ ЗАСАД МОЛОДІЖНОЇ
ПОЛІТИКИ В СУЧАСНІЙ УКРАЇНІ**

23.00.02 – політичні інститути та процеси

АВТОРЕФЕРАТ

дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата політичних наук

Київ – 2011

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана у Національному педагогічному університеті імені М.П. Драгоманова, Міністерство освіти і науки, молоді та спорту України.

Науковий керівник – доктор філософських наук, професор,
академік НАПН України
Андрущенко Віктор Петрович,
Національний педагогічний університет
імені М.П. Драгоманова, ректор.

Офіційні опоненти: доктор політичних наук, доцент
Шайгородський Юрій Жанович,
Державний інститут розвитку сім'ї та молоді,
заступник директора з наукової роботи;

кандидат політичних наук
Карнаух Анна Анатоліївна,
Національний педагогічний університет
імені М.П. Драгоманова,
доцент кафедри політичних наук.

Захист відбудеться 29 квітня 2011 року о 12 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 26.053.12 Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова, 01601, м. Київ-30, вул. Пирогова, 9.

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова, 01601, м. Київ-30, вул. Пирогова, 9.

Автореферат розіслано 28 березня 2011 року.

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради

М.А. Остапенко

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Політика щодо молоді відіграє надзвичайно важливу роль у суспільному житті. Її призначення – це відображення та своєчасне реагування на нагальні проблеми розвитку молоді, їх аналіз, встановлення причин виникнення, визначення суперечностей та вироблення шляхів подолання. У сфері державної молодіжної політики приймаються відповідні рішення, створюється механізм та розробляється інструментарій їх реалізації.

Реформи та зміни суспільного життя, розбудова України як демократичної, соціально-правової держави, інтеграція її у світове співтовариство, формування суспільства, в якому домінує не держава, а передусім людина, актуалізують дослідження суспільно-політичних проблем такої трансформації, зокрема, проблеми вдосконалення взаємовідносин держави і молоді.

Модель державної молодіжної політики, як складової молодіжної політики загалом, що формувалася протягом останніх десятиліть в Україні, сьогодні не відповідає масштабу завдань і викликів, що постають перед державою і суспільством. Фрагментарність у підходах до формування законодавчої бази, створення структур органів по роботі з молоддю, визначенню їх повноважень і функцій, відсутність чіткої внутрішньої організації знижують ефективність державної політики щодо молоді, позбавляють її комплексності і системності. Молодь виступає активною складовою частиною суспільства, на яку покладається процес реалізації започаткованих реформ та перетворень. Від того, наскільки молоде покоління буде активним, дієздатним та творчим, залежить і успішність процесу державотворення в Україні. Адже характер взаємовідносин держави і молоді не тільки віддзеркалює труднощі та суперечності перехідного періоду, але й сам впливає на перебіг соціально-економічних та політичних перетворень.

Особливістю молодіжної політики є те, що з одного боку, вона зазнає впливу реформ, які відбуваються у суспільстві, а з іншого – молодь за своєю природою є такою соціальною групою, яка характеризується динамікою життєвих процесів, зміною ціннісних характеристик, норм і пріоритетів. Зважаючи на це, молодіжна політика вимагає постійного коригування, особливо щодо її ідеологічних підвалин. Проблема визначення ідеологічних засад молодіжної політики завжди розглядалась як одна з першочергових завдань теорії і практики роботи з молоддю, її навчання, виховання, розвитку. І це закономірно. Проте, кожна епоха вносить свої корективи в духовні пріоритети молоді, ідеологічні засади молодіжної політики, які потребують не тільки окреслення, але й глибокого осмислення, а також поєднання традицій та інновацій у виробленні принципів молодіжної політики. Адже діяльність, що базується виключно на старому теоретичному та практичному досвіді або лише з урахуванням змін суспільних викликів, запитів та ігнорування попередніх напрацювань, як правило, призводить до суперечливого, а в деяких випадках – і

негативного результату. Ефективною робота з молоддю може бути тільки тоді, коли вона має осмислений, науково виважений характер. Це актуалізує необхідність проведення міждисциплінарних наукових досліджень, які не тільки аналізували б стан сьогодення, але й враховували історію її розвитку в тій чи іншій країні, забезпечували порівняння з минулим досвідом, формували методологічну основу раціонального осмислення спрямованості на майбутнє.

Удосконалення та ефективна реалізація молодіжної політики є підґрунтям дієвої системи соціалізації молоді, її громадянського становлення в інтересах як самої молодої людини, молодого покоління в цілому, так і держави одночасно. За сучасних умов демократична модель молодіжної політики, що формується, є принципово відмінною від політики попередніх часів. Вона будується на основі змін, пов'язаних з демократизацією усіх сфер суспільства, і має ознаки нового явища для українського суспільства.

У наукових дослідженнях політологічного, філософського, психолого-педагогічного, правового спрямування існує певна традиція аналізу молодіжної проблематики. Як західними, так і російськими науковцями аналізуються зміст, принципи, моделі державної молодіжної політики, механізми її реалізації, тип взаємовідносин молоді і держави. Водночас, зарубіжні наукові здобутки не можуть бути механічно перенесеними на український ґрунт і потребують ретельного опрацювання, адаптації до сучасних умов і врахування вітчизняного досвіду.

За наявності досліджень державної молодіжної політики у вітчизняній науці, що дедалі набуває великих масштабів і значущості, недостатньо проаналізованим поки що залишається її історико-політичний аспект. У цьому контексті певних уточнень потребують питання сутності, ідеологічних засад, суб'єкта та об'єкта молодіжної політики. Існує потреба у подальшому науковому опрацюванні таких питань, як: аналіз особливостей та ефективності молодіжної політики в період існування СРСР; криза ідеологічних підвалин тоталітарного суспільства та її відображення в молодіжній політиці; формування основ громадянського контексту молодіжної політики; основні принципи сучасної молодіжної політики; напрями реалізації молодіжної політики в демократичному і трансформаційному суспільствах тощо. Зазначені наукові проблеми зумовили вибір теми дисертаційної роботи, визначили її структуру і зміст.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційне дослідження виконано в межах Тематичного плану науково-дослідних робіт Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова, науковий напрям «Дослідження проблем гуманітарних наук», затверджений Вченою радою НПУ імені М.П. Драгоманова (протокол № 7 від 31 січня 2008 року). Тема дисертаційного дослідження затверджена на засіданні Вченої Ради Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова (протокол № 10 від 24 квітня 2008 року).

Мета полягає в окресленні і комплексному дослідженні витоків та еволюції ідеологічних засад молодіжної політики в Україні від часів її існування у складі СРСР до формування основ демократичної моделі в період трансформації сучасного українського суспільства.

Реалізація цієї мети потребує розв'язання наступних **дослідницьких завдань**:

– уточнити зміст поняття «молодіжна політика», визначити її ідеологічну основу, що спрямовує суб'єкт-об'єктні відносини у вирішенні молодіжних проблем, окреслити основні моделі та напрями реалізації молодіжної політики;

– здійснити теоретико-методологічний аналіз впливу ідеології на формування принципів молодіжної політики;

– з'ясувати ідеологічні основи взаємовідносин держави і молоді в тоталітарному суспільстві;

– проаналізувати ефективність та наслідки молодіжної політики в радянський період;

– дослідити зміни місця і ролі ідеології в період незалежності, виявити принципи молодіжної політики в умовах кризи тоталітаризму, простежити процес становлення політичного та ідеологічного плюралізму в українському суспільстві та його вплив на формування сучасної молодіжної політики;

– проаналізувати процес інституціоналізації молодіжної політики в Україні, охарактеризувати політичну складову правового регулювання взаємовідносин між основними її суб'єктами;

– визначити місце, роль та участь молоді у процесах демократизації українського суспільства, у формуванні нової ідеологічної платформи сучасної молодіжної політики;

– виявити основні суперечності, проблеми і перспективи формування демократичної моделі молодіжної політики, її ідеологічні пріоритети у сучасному українському суспільстві.

Об'єктом дисертаційного дослідження є молодіжна політика як різновид соціальної політики, що регулює питання існування, функціонування та розвитку молоді у суспільстві; **предметом** – витоки та еволюція ідеологічних засад молодіжної політики в період демократизації сучасного українського суспільства.

Методи дослідження. Методологічна основа дослідження базується на принципах історизму, плюралізму, об'єктивності та цілісності, а також на комплексі загальнофілософських, загальнонаукових та спеціальних методів дослідження, що дозволило забезпечити обґрунтованість і достовірність наукових результатів. У роботі застосовано: діалектичний метод, завдяки якому

автор отримав можливість побачити і представити предмет дослідження у всіх його соціальних та інших взаємних зв'язках і залежностях; метод системного аналізу, який забезпечив розгляд аналізу та прогнозу в їх цілісності, дозволив виявити й обґрунтувати загальну еволюцію ідеологічних засад молодіжної політики; порівняльний метод, який дозволив здійснити порівняння пріоритетів молодіжної політики у тоталітарному та демократичному суспільствах; історичний метод, використання якого дозволило висвітлити етапи становлення й розвитку ідеологічних засад молодіжної політики в колишньому СРСР та незалежній Україні; структурно-функціональний метод, що дав можливість дослідити загальну архітектуру ідеологічних засад молодіжної політики; герменевтичний метод, що забезпечив проникнення у сутність феномену молодіжної політики, виявити витoki та еволюційні зміни ідеологічних основ молодіжної політики; аналітико-прогностичний метод, на основі якого зроблено певні висновки та узагальнення, теоретичні та практичні рекомендації. Використовується також міждисциплінарний підхід до дослідження ідеологічних засад сучасної молодіжної політики.

Наукова новизна дослідження полягає в історико-політологічному аналізі витоків ідеологічних засад і принципів української молодіжної політики, їх трансформації в період розпаду тоталітаризму, посттоталітарний період та еволюції в бік демократії і свободи, поступового утвердження нових ідеологічних пріоритетів, в основі яких знаходяться цінності демократії, вільного розвитку особистості, гуманізму і людиноцентризму, толерантності і полікультурних комунікацій, відродження національної культури, утвердження незалежної державності, встановлення рівноправних і справедливих стосунків і співробітництва з державами, культурами і народами світу. У дисертації:

вперше:

– досліджено місце і вплив ідеології на зміст, моделі та напрями реалізації молодіжної політики на різних історичних етапах розвитку України (XX-початок XXI ст.); розкрито роль ідеології у формуванні та виявленні інтеграційного і мобілізаційного потенціалу ідентифікації молоді як складової частини суспільства; виокремлено значимість підтримки соціально-політичної рівноваги у молодіжному середовищі і суспільстві в цілому як підґрунтя формування молодіжної політики та визначено небезпеку порушення цієї рівноваги для суспільного розвитку;

– проаналізовано еволюцію ідеологічних засад та принципів молодіжної політики України від часів її перебування у складі СРСР й до сьогодні і визначено неправомірність категоричного відкидання, заперечення низки домінуючих цінностей молодіжної політики СРСР (колективізм, патріотизм, соціальна справедливість, рівність тощо); доведено необхідність дотримання спадкоємності у формуванні ідеологічних засад як одного з принципів молодіжної політики в сучасній Україні;

– розкрито нерозривний зв'язок процесів успішної демократизації суспільства та формування демократичної моделі молодіжної політики і проаналізовано проблеми та перспективи створення такої моделі на сучасному етапі демократичних перетворень в сучасній Україні; запропоновано рекомендації щодо усунення перешкод на цьому шляху.

Поглиблено:

– зміст основного і опорного поняття – «молодіжна політика»: доведено, зокрема, що сучасне розуміння поняття «молодіжна політика» включає в себе систему ідей, теоретичних положень та концепцій про місце і роль молоді в суспільстві; систему змістовних ліній практичної політичної діяльності молоді; вона представляє частину загальної політики держави, яка стосується соціалізації молоді, виховання та відтворення трудових ресурсів, усього життєвого спектру існування молоді як особливої соціально-демографічної групи людей;

– твердження того, що тоталітарне суспільство використовувало всі можливі засоби ідеологічного впливу на молодь з метою використання її як одного з ресурсів для утвердження суспільної утопії – комуністичного суспільства. При цьому звертається увага на особливості виховання та соціалізації молоді за часів СРСР, формування патерналістського типу політичної свідомості та суспільної думки, пригнічення індивідуальності, творчого потенціалу, культивування одноманітності, образу ворога, що виправдовують командні методи здійснення молодіжної політики та репресії. Доведено, що в цей період всеохоплююча ідеологізація молодіжної політики доповнюється тотальною політизацією суспільства, гіпертрофованим розвитком державно-владного апарату, його проникненням у всі сфери соціального організму;

– розуміння того, що період утвердження незалежності України розпочався з переосмислення ідеологічних основ суспільства, формування нової політичної, ціннісної, моральної платформи молодіжної політики, основними пріоритетами якої стають ідеї ідеологічного та політичного плюралізму, свобода політичного вибору молоді, вироблення нових принципів сучасної молодіжної політики – участі, представництва, гарантій, соціальної компенсації та ін.;

– аналіз сукупності ідеологічних засад молодіжної політики, в якій спостерігається розгортання таких провідних тенденцій, як: утвердження пріоритетів демократії, становлення ринкових відносин, прагнення успішності, конкурентоздатності та добробуту, заміна ідеї «образу ворога» на ідею взаємного пізнання, розуміння «іншого», толерантності й співпраці.

Дістало подальшого розвитку:

– визначення тенденцій становлення нової моделі молодіжної політики, яка зазнає впливу суперечностей, боротьби нового зі старим; у ряді випадків спостерігається часткове повернення до застарілих принципів; нерідко домінують пріоритети, які нав'язані певними зовнішніми впливами чи некритичним сприйняттям окремих суспільних явищ.

Практичне значення дослідження полягає в обґрунтуванні еволюції ідеологічних засад молодіжної політики від тоталітарного до демократично визначеного типу ідеології, світогляду, політики. Дане дослідження заповнює певні прогалини в дослідженні багатогранної теми молодіжної політики, зокрема її історико-політичних аспектів в Україні. Результати можуть бути використані при аналізі соціально-політичної ситуації в Україні, з'ясуванні напрямів та тенденцій розвитку молодіжної політики. Головні положення та висновки даного наукового дослідження можуть бути корисними для працівників органів влади, лідерів громадських, молодіжних організацій та об'єднань в їх діяльності щодо вироблення й реалізації молодіжної політики, вирішення проблем молоді; при розробці програм і спецкурсів соціально-політичного спрямування у навчальних закладах.

Апробація результатів дослідження. Основні положення та висновки дисертаційного дослідження доповідались та обговорювались на міжнародних і всеукраїнських науково-практичних конференціях та семінарах, а саме: Міжнародному науково-практичному семінарі «Інноваційні стратегії розвитку освіти: філософсько-педагогічний дискурс» (Київ, 2009); Міжнародній науково-практичній конференції «Педагогіка вищої школи: методологія, теорія, технології» (Тернопіль, 2009); II Міжнародній науково-практичній конференції «Сучасне докільля: реалії та перспективи» (Київ, 2009); Науково-практичній конференції «Університетська освіта в Україні і світі: стан, проблеми та шляхи розвитку» (Київ-Луцьк, 2009). Ряд ідей, обґрунтованих у дисертації, автором виносився на розгляд громадськості в період проведення «Днів науки» НПУ імені М.П.Драгоманова.

Публікації. За матеріалами дослідження опубліковано 4 наукові праці у фахових наукових виданнях з політичних наук, затверджених ВАК України.

Структура дисертації. Дисертаційна робота складається із вступу, чотирьох розділів, висновків та списку використаних джерел (220 найменувань). Загальний обсяг дисертації – 190 сторінок, із них основна частина – 167 сторінок.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У **вступі** обґрунтовано актуальність теми дисертаційного дослідження, визначено мету, дослідницькі завдання, об'єкт, предмет і методи дослідження, наукову новизну, практичне значення отриманих результатів, окреслено рівень їхньої апробації та подано відомості про структуру роботи.

У **першому розділі** – «**Теоретико-методологічні основи дослідження ідеологічних засад молодіжної політики**» – здійснюється огляд наукових робіт за темою, розкривається сутність основних понять та методологія дослідження.

Підрозділ 1.1. – «*Поняття «молодіжної політики»: зміст, суб'єкт, об'єкт, моделі, напрями реалізації*» – присвячений аналізу наукових підходів щодо визначення базових категорій дослідження: «молодіжна політика», «молодь». Визначено, що дослідження проблеми молодіжної політики, тих чи інших фрагментів її ідеологічних засад простежується, починаючи з праць епохи античних філософів й до часів сучасних процесів глобалізації та інформаційної революції.

У сучасній зарубіжній філософській, політологічній та культурологічній літературі молодіжної тематики торкались такі автори, як М.Вебер, Д.Белл, З.Бжезинський, Г.-Г.Гадамер, В.Дільтей, Т.Кун, К.Леві-Строс, Е.Макінтайр, К.Манхейм, Г.Маркузе, Т.Парсонс, Р.Рорті, П.Рікер, Ю.Хабермас, К.Ясперс та ін. Сучасна російська наукова література за цією проблематикою представлена такими іменами, як С.Алешко, Б.Гершунський, Г.Іконнікова, І.Кон, М.Каган, В.Кемеров, А.Леонтьєв, В.Лісовський, В.Луков, Г.Макацарія, М.Малишева, М.Мамардашвілі, Г.Мансурова, В.Сластьонін та ін.

В Україні проблема ідеологічних засад молодіжної політики знайшла певне висвітлення у працях В.Андрущенка, О.Бабкіної, О.Балакіревої, В.Барабаша, В.Беха, В.Бебика, Є.Бородіна, І.Варзаря, К.Ващенко, В.Воловика, М.Головатого, Є.Головахи, В.Головенька, В.Горбатенка, Л.Губерського, А.Карнаух, Н.Комарової, В.Костицького, В.Кременя, О.Корнієвського, М.Лукашевича, Н.Лук'янової, В.Ляха, М.Михальченка, І.Надольного, В.Огнев'юка, Н.Паніної, Л.Півневої, М.Перепелиці, В.Рябіки, Є.Сверстюка, Ю.Шайгородського, Н.Яковенко, О.Яременка, В.Якушика та ін.

У підрозділі аналізуються основні методологічні підходи до визначення поняття молодіжної політики, які склалися у сучасній політичній науці. Визначено інтегративний характер трактувань окресленого поняття. Узагальнюється, що молодіжна політика включає систему ідей, теорій, положень про місце і роль молоді у суспільстві, практичну діяльність суб'єктів такої політики, а також є одним із пріоритетних напрямів державної політики з метою створення певних умов і соціальних гарантій для соціального становлення і розвитку молодого покоління, його самореалізації в особистих і суспільних інтересах. У роботі визначається, що молодіжна політика, як і

політика в цілому, має складну суб'єкт-об'єктну структуру. Вона виявляється на двох рівнях: молодь - держава, молодь - громадянське суспільство.

Молодь, як центральний компонент молодіжної політики, є соціально-демографічною групою, що має наступні характеристики: на відміну від представників старших поколінь, основні ціннісні орієнтири, політичні установки молоді перебувають на стадії формування та становлення; молодь відрізняється критичністю, має здатність до швидкого опанування новими політичними знаннями та ідеями, виконання нових політичних ролей, пристосування до зміни умов політичного життя та, як правило, виступає носієм більш прогресивних та раціональних електоральних поглядів, звільнених від впливу міфів та стереотипів радянського виховання; представники молодого покоління, як правило, відчувають потужний запас життєвої енергії, що часом реалізується у політичній та електоральній активності.

У підрозділі 1.2. – «Теоретичний аналіз ідеологічних основ та принципів молодіжної політики» – крізь призму ролі і значення ідеології у житті суспільства розкривається її вплив на формування молодіжної політики та визначаються ідеологічні основи останньої.

Зазначається, що ідеологія є частиною духовного життя суспільства, яка здатна мобілізувати його членів до багатоаспектної політичної трансформації, слугувати якісному перетворенню соціально-політичного життя. Політична ідеологія наділяє молодіжну політику системою ідеалів і цінностей, сприяє вибору мети, спрямовує основні вектори розвитку молодіжної спільноти.

Аналізуються підходи науковців щодо визначення поняття політичної ідеології, на основі чого констатується, що серед сучасних дослідників значного поширення набуло її трактування як системи основоположних цінностей і принципів певної соціальної спільноти або суспільства в цілому, серед яких пріоритетними виступають загальнолюдські цінності, які доповнюються і поєднуються із національними.

Відзначається, що особливістю молодіжної спільноти є її схильність до ідеалізації та ілюзій, що нерідко експлуатується політиками, які претендують на швидкий чи довготривалий успіх. Молодь у цьому випадку стає об'єктом маніпуляцій – політичних, соціальних, соціокультурних. У результаті цілеспрямованих маніпулятивних дій, більшість з яких побудовані на хибних пріоритетах, молодь попадає у своєрідну духовно-практичну пастку – обирає саме те, що заклали спритні маніпулятори. Дійсні ж життєві пріоритети у такому випадку залишаються за межею молодіжного вибору. Таким чином, молодь підштовхує до невинуватих дій, використовують у якості тимчасової сили, яка може привести до тих чи інших, навіть негативних соціальних зрушень. Певним захистом і упередженням молоді від впливу подібних технологій є обґрунтована і науково вивірена молодіжна політика.

Підкреслюється, що трансформація у сфері фундаментальних цінностей і уявлень про матеріальне та духовне життя суспільства, про сутність, структуру і функцію різних видів ідеологій, що склалися, є складною та довготривалою. Розвиток української державності, необхідність удосконалення її інститутів, осмислення і переосмислення національних інтересів, цілей, завдань закономірно актуалізують проблему пошуку ідеологічних і світоглядних орієнтирів діяльності державних і суспільних структур, у тому числі і у сфері молодіжної політики.

Другий розділ – «Ідеологічна основа молодіжної політики в умовах тоталітарного суспільства» – присвячений аналізу ідеологічних основ взаємовідносин держави і молоді в тоталітарному суспільстві, визначенню ефективності та наслідків молодіжної політики в радянський період.

У підрозділі 2.1. – «Ідеологічні основи виховання молоді в тоталітарному суспільстві» – підкреслюється, що особливості молодіжної політики окремого періоду визначаються значною мірою сутністю тогочасної політичної системи і політичного режиму та адаптацією їх до потреб молоді. Від цього залежить векторність молодіжної ініціативи, ступінь її радикалізму та безкомпромісності; кількість молодіжних організацій та їх політизованість; поширення неформального руху та рівень девіацій у молодіжному середовищі.

Однією з характерних рис тоталітарного режиму є його ідеократичність (влада ідеї), незалежно від конкретного змісту цієї ідеї, її обов'язковий характер для кожної людини. За тоталітаризму деформацій зазнають ментальність, політична культура, соціально-економічна стратифікація населення, особиста й соціальна психологія, політичні та соціальні відносини. Загальнолюдські цінності повністю нівелюються під впливом зростання ролі цінностей ідеологічних.

Ідеологія є серцевиною будь-якого, в тому числі і тоталітарного режиму. Її наявність обґрунтовує та доводить необхідність існування відповідного типу політичних взаємовідносин й на рівні молоді - держава. Головним компонентом ідеології у тоталітарному режимі є не консолідуюча ідея, а певна ідеологічна платформа, яка забезпечує системний підхід до мінімізації різниці у політичних та соціальних ролях пересічних молодих людей. Загальна ідеологізація, відкидання минулого й сьогодення задля «світлого» майбутнього (пролонгований зиск), загальнообов'язковість ідеології передбачає нівелювання індивідуальних та групових молодіжних потреб і запитів на користь інтересів держави. Наголошується, що саме така ідеологія визначала соціальні напрямки розвитку українського суспільства, формувала відповідні інститути і норми молодіжної політики, створювала нові традиції та нових героїв, ставила цілі та задавала терміни їх виконання. Все, що заперечувалось ідеологічним проектом, підлягало знищенню, все, що передбачалося цим проектом – обов'язковому втіленню. Головний акцент у молодіжній політиці був зроблений на запереченні старого порядку та утвердженні «нової» людини

і суспільства. Система радянської освіти та політичної соціалізації була спрямована саме на ці цілі. Так, радянський режим послідовно намагався повністю знищити в усіх сферах суспільного життя будь-які прояви ринкових відносин, культури підприємництва, ліберально-демократичні ідеї, не регламентовану владою громадянську та політичну культуру молоді.

У підрозділі 2.2. – «Основні напрями і ефективність молодіжної політики в радянський період історії України» – розглядаються основні інститути, форми й засоби тоталітарної молодіжної політики як централізованої системи ідеологічного впливу держави на молодіжну спільноту: піонерські та комсомольські організації, профспілки, різноманітні клубні форми залучення молоді до участі в культурно-масовій роботі (розгалужена мережа культурно-освітніх закладів, клуби, будинки та палаци культури, гуртки художньої самодіяльності), специфіка радянських бібліотечних фондів, народні університети, червоні кутки тощо. Ідеологічно заангажовані та загальнообов'язкові лекції, бесіди, читання, доповіді, тематичні вечори, зустрічі з передовиками виробництва, робота гуртків художньої самодіяльності та діяльність агіткультбригад – усе це невід'ємна частина молодіжної політики радянського суспільства.

Істинним завданням системи ідеологічного впливу на молодь було зміцнення та підтримка тоталітарного суспільства через забезпечення контролю адміністрацією молоді на місцях. Прийняття ніби то власних рішень у піонерській та комсомольській організаціях полягало в намаганні влади реанімувати зовнішньо демократичне призначення цих структур та демонстрації відходу від сталінських методів керування через створення стійкої уяви про реальну причетність людей до управління виробництвом.

Неефективність державної молодіжної політики радянського періоду пов'язана передусім зі зрощуванням державних структур з інститутами молодіжного представництва, інститутів політичної влади і каральних органів; концентрацією влади, підпорядкуванням інформаційного простору єдиній партії; непрозорістю політичних норм. Негативні наслідки практики впровадження ідеології тоталітарного суспільства у тому вигляді, в якому це існувало за часів СРСР, стали об'єктом масштабної антикомуністичної пропаганди.

Перетворення марксизму-ленінізму на державну ідеологію Радянського Союзу різко знизило його інтелектуальний рівень, зробило його об'єктом суспільного відчуження. Жорстке переслідування будь-якого спротиву і навіть окремих особистих думок, виправдання з огляду на це будь-яких форм насильства як необхідного й неминучого інструменту політики, призвело до кризи ідеологічних підвалин тоталітарного суспільства, що відобразилося й на характері взаємовідносин між державою та молоддю. У цьому контексті аналізуються альтернативні, опозиційні до загальнообов'язкових, молодіжні рухи й організації, які ще в радянську добу заклали основи майбутніх пріоритетів плюралістичного світобачення політичного процесу.

У третьому розділі – «Зміна ідеологічних засад молодіжної політики в пострадянський період розвитку України» – окреслюються принципи молодіжної політики в умовах кризи тоталітаризму, досліджується проблема зміни місця і ролі ідеології у пострадянський період розвитку України, аналізуються загальні риси процесу інституціоналізації молодіжної політики в Україні та аспекти правового регулювання взаємовідносин між основними її суб'єктами.

Підрозділ 3.1. – «Становлення нових принципів молодіжної політики України в умовах кризи тоталітаризму, зміни місця і ролі ідеології в суспільстві, виникнення політичного та ідеологічного плюралізму» – присвячений аналізу специфіки періоду розпаду СРСР і блоку країн пострадянської орієнтації, краху комуністичної системи в цілому, які пов'язані з закінченням певної історичної доби. В українському суспільстві цей період (кінець 80-х – початок 90-х років ХХ ст.) позначений зміною ідеологічних пріоритетів суспільно-політичного розвитку в цілому та ідейних засад молодіжної політики зокрема. Такі перетворення обумовлені не лише кризою ідеології тоталітарного суспільства, але й хвилею інформаційного прориву сучасної цивілізації.

Визначається, що в умовах суспільної трансформації молодіжна політика відходить від тоталітарних ідеологем, модернізуючи їх та заміщуючи засадничими принципами політичного й ідеологічного плюралізму. Втім це не означає, що процеси демократизації суспільного життя виключають необхідність політичної ідеології як нової системи цінностей, орієнтирів та пріоритетів стратегії розвитку суспільства, окремих його сфер, молодіжної політики зокрема.

Доводиться, що за нових історико-політичних обставин ідеологія має власне смислове й функціональне навантаження у суспільстві, особливе значення для подальшого його розвитку. Ідеологічні засади нової молодіжної політики соціально затребувані як такі, що виховують повагу до своєї історії, країни, народу, культури та традицій, державних символів тощо. Тобто, такою ідеологією є ідеологія державотворення на основі реалізації національної ідеї в умовах, одночасно, політичного плюралізму та демократизації суспільства.

У пострадянський період еволюція ідеологічних принципів молодіжної політики в бік демократизації суспільного життя одночасно покликана надати політичним відносинам та процесам людського виміру, стримувати прояви егоцентричної мотивації у політичних діях, нетерпимості й емоційної невірноваженості, а також ідеологічного, класового чи націоналістичного ірраціоналізму, тотальної раціоналізації суспільства. Усвідомлення того, що за молоддю як соціальною групою населення, реально діючої вже сьогодні, не лише майбутнє, а й багато в чому залежить сьогодні, його реформування та оновлення зумовило необхідність зміни ідеологічних засад молодіжної політики, розробку і втілення її нових принципів.

Підрозділ 3.2. – «Інституціоналізація та правове забезпечення молодіжної політики України» – присвячений становленню та розвитку

інститутів молодіжної політики в незалежній Україні, її політико-правовому забезпеченню. Висвітлюються витoki та еволюція молодіжного законодавства в незалежній Україні. Початок 90-х років ХХ ст. в Україні вимагав законодавчого закріплення прав, свобод, пільг молодих громадян, окреслення повноважень і статусу молодіжних організацій та рухів. Зміни торкалися не лише змістовного наповнення нових законопроектів, але й механізмів та процедур їх розробки, обговорення та прийняття. Молодь розглядалася не лише як об'єкт, але й як повноцінний суб'єкт політики. Цей період характеризується відмовою від патерналістської моделі «політики стосовно молоді» і переходом до нормативно-правового закріплення та інституційного оформлення поняття «державна молодіжна політика».

Визначається, що перші роки незалежності України заклали фундамент для подальшого накопичення практичного досвіду розробки і випробування нових соціальних технологій та інновацій у сфері молодіжної політики, зростання організаційного і кадрового потенціалу молодіжних об'єднань, що у свою чергу, потребувало розподілу функцій і відповідальності між державою та інститутами громадянського суспільства, органами державного управління і місцевого самоврядування, поглиблення партнерства у взаєминах між ними.

Розглядаються структура, повноваження та функції інститутів, що забезпечують формування та реалізацію державної молодіжної політики у законодавчих, виконавчих органах влади та в органах місцевого самоврядування. Визначається, що за роки незалежності в Україні сформовано певну структуру координації молодіжної політики з боку держави: Комісія (Комітет) Верховної Ради України з питань молодіжної політики, фізичної культури, спорту і туризму; Національна рада з питань молодіжної політики при Президентові України; Державний комітет України у справах сім'ї та молоді (Міністерство України у справах сім'ї, молоді та спорту; Міністерство освіти та науки, молоді та спорту України), Національна рада з питань молодіжної політики при Президентові України, а також система відповідних структур з питань роботи з молоддю. На сьогоднішній день відбувається процес їх трансформаційного реформування.

Розділ 4 – «Основні напрями еволюції ідеологічних засад молодіжної політики в умовах демократизації сучасного українського суспільства» – окреслює місце, роль та участь молоді у процесах демократизації українського суспільства, у формуванні нової ідеологічної платформи сучасної молодіжної політики. Виявляються основні суперечності, проблеми і перспективи формування демократичної моделі молодіжної політики, її ідеологічних пріоритетів у сучасній Україні.

У підрозділі 4.1. – *«Вплив сучасної молодіжної політики на процеси демократизації українського суспільства»* – розглядається взаємозв'язок розвитку демократичної держави з сучасною соціально спрямованою економікою та активною участю в цьому процесі молоді. Творчий потенціал і соціальний ресурс молоді є одним з найважливіших основ модернізації суспільства. Підкреслюється, що в умовах нових світових впливів є

необхідність посиленої уваги до молоді з боку держави, розробки системного, ретельно вивіреного, науково обґрунтованого і довготермінового плану дій, результати якого стануть відчутні в близькій перспективі.

Обґрунтовується, що серед базових пріоритетів розвитку демократичного суспільства чільне місце займає становлення відповідальної, свідомої особистості, її саморозвиток, формування громадянської позиції за власними бажаннями, інтересами, мотивами. Головний напрям посткомуністичних перетворень суспільства, в тому числі і в Україні, як у самостійній незалежній державі, пов'язаний, передусім, з його демократизацією, розвитком політичного плюралізму, формуванням принципово нових соціальних відносин. У цих умовах особливого значення набуває зміна пріоритетів, коли на перший план розвитку суспільства вийшла не держава, не якась окрема соціальна спільнота людей, а саме людина.

Процес демократизації супроводжується оновленням всіх сфер суспільного життя – економіки, політики, ідеології та культури. Не є виключенням і молодіжна політика. Нині в ній спостерігається розгортання таких провідних тенденцій, як утвердження пріоритетів демократії; формування ідеологічних підвалин громадянського контексту молодіжної політики; становлення філософії ринкових відносин; формування ідеології успішності, конкурентоздатності та добробуту; заміна філософії «образу ворога» на філософію взаємного пізнання, розуміння іншого», полікультурності, толерантності й співпраці.

В той же час, для прискорення процесу ідеологічної та світоглядної переорієнтації молоді необхідна нова система цінностей, нові ідеологічні засади молодіжної політики, які б надавали привабливості змісту тих змін, що відбуваються в українському суспільстві, роз'яснювали та схвалювали їх, розкриваючи зв'язки з національними та загальнолюдськими цінностями. За допомогою нових конструктивних ідеологічних принципів молодіжної політики нині існуюча етнокультурна, політична та соціально-демографічна спільнота повинна усвідомити себе як частина українського народу.

Підрозділ 4.2. – «Формування демократичної моделі молодіжної політики в сучасному українському суспільстві: проблеми і перспективи» – за постановкою проблеми, аналізом та обґрунтованими висновками доводиться, що транзитивні політичні процеси в умовах швидкоплинних державотворчих перетворень впливають на формування демократичної моделі молодіжної політики у сучасній Україні, яка характеризується розширенням кола її суб'єктів, зміною ідеологічних засад державної молодіжної політики, посиленням взаємозалежності суб'єктів міждержавної, національної, регіональної взаємодії, поєднанням загальнонаціональних пріоритетів та глобальних гуманістичних засад розвитку молодіжного середовища.

Демократична модель молодіжної політики відповідає запитам та потребам молодих людей у сучасному суспільстві, надає можливість реформувати

усталений порядок політичних відносин у процесі розбудови цілісної держави, сприяє прискоренню трансформації політичної культури українських громадян на ідеалах та цінностях демократії. Освіта й наука у процесі реалізації такої моделі молодіжної політики виступають як чинники зростання інтелектуального потенціалу суспільства, розвитку громадянської активності, формування політично свідомих, мислячих членів спільноти. Невід'ємною складовою сучасної молодіжної політики є також розвиток культурного потенціалу суспільства як джерела демократичних політичних процесів, творчості, забезпечення свободи життєдіяльності особистості. Серед першочергових проблем розвитку культури слід виділити: збереження, відновлення та популяризацію української культурно-історичної традиції; формування цілісного, інтегрованого національного культурного простору; забезпечення вільного доступу громадян, особливо, молоді, до культурних цінностей; створення та постійне відтворення умов для реалізації творчого потенціалу людини та суспільства; поглиблення інтеграції української культури у світовий культурний простір.

У **висновках** дисертації підбито підсумки, узагальнено результати дослідження витоків і еволюції ідеологічних засад молодіжної політики у період демократизації політичного життя українського суспільства, визначено напрямки подальшого наукового вивчення проблеми та можливостей використання здобутих результатів на практиці впровадження демократичної моделі молодіжної політики в Україні.

Визначено інтегративний характер трактування поняття «молодіжна політика» у сучасній науці. Політична наука розглядає феномен молодіжної політики як один із різновидів політики, специфічним суб'єктом й об'єктом якої є соціально-демографічна група – молодь; як організаційна, регулятивна і контрольна сфера суспільства, в межах якої соціалізується, функціонує та розвивається молодь; як невід'ємний атрибут сучасного демократичного суспільства, що відображає місце та роль у ньому молоді.

Доведено, що молодіжна політика, як і політика в цілому, має складну суб'єкт - об'єктну структуру. Під суб'єктами молодіжної політики можна розуміти усіх тих, хто приймає реальну участь у владній взаємодії з приводу реалізації запитів та потреб молоді, незалежно від рівня впливу на прийняття рішення і характер реалізації державної політики. Молодіжна політика включає суб'єктів двох рівнів: власне учасників даного процесу – молодь (молодіжних активістів, лідерів, молодіжні рухи, студентські організації тощо) та інститути соціалізації молодих людей (сімейні, освітні, релігійні, трудові, управлінські та інші), які сприяють залученню молоді у демократичні суспільні процеси.

Особливості молодіжної політики та специфіка політичних інтересів молоді дозволяють визначити об'єктами такої політики організовані канали суспільно-політичного життя молоді та процеси її політичного розвитку. Перше передбачає створення державних органів, громадських організацій,

напрацювання політико-правових норм, визначення принципів діяльності організаційних структур, повноважень і взаємовідносин політичних інститутів, формування демократичних процедур політичної діяльності, що у той чи інший спосіб пов'язані з молодіжним середовищем. Друге – активізація участі молоді у розробці та прийнятті політичних рішень; формування політичної свідомості і політичної культури молодих громадян. Важливу роль тут відіграють процеси політичної соціалізації та громадянської освіти як засоби інтегрування молодих людей, становлення особистості як суб'єкта політичних відносин, для якого характерні громадянська відповідальність, активна політична позиція, навички суспільно-політичної діяльності тощо. У цілому, об'єктом молодіжної політики прийнято вважати відносини індивідів та соціальних груп з приводу життєво важливих для молоді інтересів, а також відносини між ними та державними інституціями.

Проаналізовано унікальність молоді як об'єкта і суб'єкта молодіжної політики. Зокрема розглянуто поняття «молодь» та критерії дослідження цієї соціальної групи. Детальний аналіз сучасних наукових розробок з даної проблематики дозволив стверджувати, що молодь є відносно великою соціально-демографічною групою, що визначається на підставі сукупності вікових характеристик, особливостей соціального стану, соціально-психологічних властивостей. Молодь має складну структуру та є динамічною частиною суспільства, що повинно враховуватися суб'єктами молодіжної політики – державними та суспільними інститутами – у процесі її вироблення та реалізації. Відомо, що в умовах значних соціально-політичних трансформацій саме молодь є тією соціально-демографічною групою, що найбільш чутлива до соціальних перетворень, та, частіше за все, саме вона формує соціальну базу цих змін, їх успішність значною мірою визначається підтримкою і рівнем участі в них молоді.

Визначено, що сучасне розуміння політичної ідеології відходить від її трактування як поля антагоністичних суспільних відносин. За сучасних умов політична ідеологія – це система основоположних цінностей і принципів певної соціальної спільноти або суспільства в цілому, серед яких чільне місце займають загальнолюдські цінності у поєднанні з національними: свобода, безпека, толерантність, взаємна підтримка, порозуміння у суспільстві, лібералізація духовних цінностей, ідеологічний плюралізм, суспільний і політичний порядок тощо.

У молодіжній політиці ідеологія займає важливе місце, зокрема визначає систему ідеалів і цінностей, сприяє вибору мети, спрямовує основні вектори розвитку молодіжної спільноти. В сучасному українському суспільстві, що зазнає суттєвих трансформацій, простежуються численні зміни в цінностях й уявленнях молодих людей про демократію: зміна нормативного відношення до демократії, яку розглядають як ідеал та мету суспільних перетворень; зростання масової привабливості демократичної моделі у світі і делегітимізація авторитаризму як моделі національного розвитку, її економічна неефективність

в якості елемента інструменту суспільної модернізації; усвідомлення приреченості тоталітарного устрою як суспільства, що не пристосоване до своєчасного якісного оновлення, сучасної інформаційної, технологічної революції постіндустріального суспільства. Такі зміни у політичній свідомості громадян суттєво позначились на кореляції ідеологічних підвалин молодіжної політики, перегляді базових цінностей політичної системи, динаміці і темпах демократичних перетворень у країні.

Ефективність молодіжної політики в тому чи іншому суспільстві обумовлюється цілим рядом чинників, серед яких домінуючими є громадянська, політична та правова культура як регулятор політичної поведінки молоді; соціально-політичні інститути, які здійснюють зовнішню регуляцію процесів політичної соціалізації молоді; умови життєдіяльності молоді, що визначають її місце у структурі суспільства, соціально-економічне становище та політичні процеси, що мають місце у суспільстві; політична участь і поведінка молоді.

Доведено, що особливості молодіжної політики окремого періоду визначаються значною мірою сутністю тогочасної політичної системи і політичного режиму та адаптацією їх до потреб молоді. Тоталітарна ідеологія ставить за мету легітимацію права на існування режиму і претендує не тільки на охоплення усіх без винятку сфер життя, але й на «істину в останній інстанції», а тому і обов'язковість для кожного. Її носіями проголошується відміна всіх або більшості колишніх цінностей та заміна їх новими, боротьба за створення «нової людини», інтереси і свободи якої підкорені інтересам держави-партії.

Необхідність зміни ідеологічних засад молодіжної політики за часів проголошення незалежної української державності зумовлена потребами виробити певну систему політичних поглядів, надати цій ідеологічній системі основоположного значення у виробленні політичного курсу держави з приводу проблем і перспектив розвитку молоді, поширювати знання про неї задля сприйняття й підтримки населенням.

Охарактеризовано процес інституціоналізації молодіжної політики у пострадянський період. Державна молодіжна політика в Україні щодо освіти, соціально-політичної, економічної галузей, розвитку духовного, культурного, фізичного потенціалу молоді та функціонування молодіжних організацій визначається законодавством України. Правові основи молодіжної політики є необхідною складовою демократичних політичних перетворень у суспільстві. Розбудова незалежної України, з однієї сторони, сприяла формуванню законодавчого регулювання відносин між молоддю, їх організаціями, окремими лідерами та державою, з іншої – до певної міри залежала від успіху та ефективності молодіжних ініціатив у політиці. Проаналізовано основні інституційні зміни у політичній системі українського суспільства, а також

нормативно-правові документи, що визначили подальші пріоритетні напрямки і ідеологічні принципи розвитку молодіжної політики.

З'ясовано, що молодіжна політика є складовою зовнішньої та внутрішньої політики сучасної України, пріоритетним напрямом якої є забезпечення інтересів молоді та її інтеграції у світову спільноту шляхом реалізації демократичної моделі політичного розвитку.

Виявлено особливі характеристики молодіжної політики демократичного суспільства, яка реалізується в політичній (поглиблення трансформації політичних відносин із залученням молодих людей до політичної діяльності), економічній (сприяння конкурентоспроможності молоді на основі пріоритету знань, інформації, розвитку інноваційних технологій у суспільстві), соціальній (забезпечення соціальних гарантій і прав молодіжної спільноти), культурній (формування громадянської культури молоді) та інших сферах життя суспільства.

Визначено, що сучасна модель молодіжної політики України характеризується частковою модернізацією й лібералізацією, налагодженням інтерактивного зв'язку «молодь-держава», поступовим розвитком молодіжного представництва у сфері професійної політичної діяльності. Втім політичні зміни в транзитивних суспільствах супроводжуються непростими колізіями об'єктивного та суб'єктивного характеру, що також позначаються на характері молодіжної політики у сучасній Україні.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

1. Цибін С. Молодіжна політика: основні напрями реалізації / С.Цибін // Вища освіта України. – 2010. – № 1. – С. 83–87.
2. Цибін С. Молодь проти тоталітаризму / С.Цибін // Вища освіта України. – 2010. – № 2. – С. 73–79.
3. Цибін С. Держава та громадянське суспільство у реалізації молодіжної політики / С.Цибін // Гілея (науковий вісник): [зб. наук. праць] / [гол. ред. В.М. Вашкевич]. – К., 2010. – Вип. 32. – С. 276–284.
4. Цибін С. Молодіжна політика як предмет наукового осягнення / С. Цибін // Нова парадигма: Журнал наукових праць / [гол. ред. В.П. Бех]. – К.: Вид-во НПУ імені М.П.Драгоманова, 2010. – Вип. 91. – С. 147–155.

АНОТАЦІЇ

Цибін С.Г. Витоки та еволюція ідеологічних засад молодіжної політики в сучасній Україні. – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата політичних наук зі спеціальності 23.00.02 – політичні інститути та процеси. – Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова. – Київ, 2011.

Дисертаційне дослідження присвячено визначенню і комплексному аналізу витоків та еволюції ідеологічних засад молодіжної політики в Україні від часів її перебування у складі СРСР до формування основ демократичної моделі в період трансформації сучасного українського суспільства. Зокрема уточнено зміст поняття «молодіжна політика», визначено її ідеологічну основу, що спрямовує суб'єкт-об'єктні відносини у вирішенні молодіжних проблем, окреслено основні моделі та напрями реалізації молодіжної політики. Проаналізовано ідеологічні основи та принципи молодіжної політики. Окремо з'ясовано ідеологічні основи взаємовідносин держави і молоді в тоталітарному суспільстві і проаналізовано ефективність та наслідки молодіжної політики в радянський період. Досліджено зміну місця і ролі ідеології в пострадянський період, зокрема визначено принципи молодіжної політики в умовах кризи тоталітаризму, проаналізовано процес становлення політичного та ідеологічного плюралізму в українському суспільстві та його вплив на ефективність сучасної молодіжної політики. Окреслено основні суперечності, проблеми і перспективи формування демократичної моделі молодіжної політики, її ідеологічних пріоритетів у сучасному українському суспільстві.

Ключові слова: молодь, молодіжна політика, політична ідеологія, ідеологічні засади молодіжної політики, тоталітарна модель молодіжної політики, трансформація ідеологічних засад молодіжної політики, інституціоналізація молодіжної політики в Україні, демократична модель молодіжної політики.

Цыбин С.Г. Истоки и эволюция идеологических основ молодёжной политики в современной Украине. – Рукопись.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата политических наук по специальности 23.00.02 – политические институты и процессы. – Национальный педагогический университет имени М.П. Драгоманова. – Киев, 2011.

Диссертационное исследование посвящено определению и комплексному анализу истоков и эволюции идеологических основ молодежной политики в Украине, начиная со времени её пребывания в составе СССР и до формирования основ демократической модели в период трансформации современного украинского общества. В частности, уточняется содержание понятия «молодёжная политика», определяется её идеологическая основа, которая направляет субъект-объектные отношения в решении молодёжных проблем, очерчиваются основные модели и направления реализации молодёжной политики. Понятие «молодёжная политика» рассматривается как система идей, теоретических положений и концепций о месте и роли молодёжи

в обществе; как система содержательных линий практической политической деятельности молодёжи; есть частью общей политики государства, которая касается социализации молодёжи, воспитания и восполнения трудовых ресурсов, всего жизненного спектра существования молодёжи как особенной социально-демографической группы людей.

Проанализированы идеологические основы и принципы молодёжной политики. Исследована роль и влияние идеологии на содержание, модели и направления реализации молодёжной политики на разных исторических этапах развития Украины (XX – начало XXI столетия); раскрыта роль идеологии в процессе формирования и проявления интеграционного и мобилизационного потенциала идентификации молодёжи как части общества; выделена значимость поддержки социально-политического равновесия в молодёжной среде и обществе в целом как основы формирования молодёжной политики, а также опасность проявления нарушения этого равновесия для общественного развития.

Отдельной задачей исследования выступает анализ идеологических основ взаимоотношений государства и молодёжи в тоталитарном обществе, а также эффективности и результатов молодёжной политики в советский период. В частности, проанализирована эволюция идеологических основ и принципов молодёжной политики, характерных для периода пребывания Украины в составе СССР и определена неправомерность категорического отказа от ряда доминирующих ценностей молодёжной политики этого периода, а именно: коллективизма, патриотизма, социальной справедливости, равенства и др. Обосновывается необходимость учета преемственности как одного из принципов формирования молодёжной политики в современной Украине.

Дано развёрнутое понимание того, что начало периода утверждения независимости Украины сопровождалось переосмыслением идеологических основ общества, утверждением новой политической, ценностной, моральной платформы молодёжной политики; её основными приоритетами стали идеи идеологического и политического плюрализма, свобода политического выбора молодёжи, утверждение новых принципов современной молодёжной политики – участия, представительства, гарантий, социальной компенсации и др.

На основе анализа совокупности идеологических основ молодёжной политики выделены такие доминирующие тенденции, как: утверждение приоритетов демократии, становление рыночных отношений, стремление к успешности, конкурентоспособность, замена идеи «образа врага» на идею взаимного интереса и познания, понимания «другого», толерантности и сотрудничества.

Исследованы изменение места и роли идеологии в период независимости Украины, определены принципы молодёжной политики в условиях кризиса тоталитаризма, проанализирован процесс становления политического и идеологического плюрализма в украинском обществе и его влияние на

современную молодёжную политику. Раскрыта взаимосвязь процесса успешной демократизации общества и формирования демократической модели молодёжной политики, а также определены основные проблемы, противоречия и перспективы формирования демократической модели молодёжной политики, её идеологических приоритетов в современном украинском обществе на этапе демократических преобразований.

Ключевые слова: молодёжь, молодёжная политика, политическая идеология, идеологические основы молодёжной политики, тоталитарная модель молодёжной политики, трансформация идеологических основ молодёжной политики, институционализация молодёжной политики в Украине, демократическая модель молодёжной политики.

Tsybin S.G. The Origins and Evolution of Ideological Bases of Youth Policy in Contemporary Ukraine. – Manuscript.

Dissertation to obtain the scientific degree of candidate of political sciences in speciality 23.00.02 – Political institutions and processes. – National Pedagogical Dragomanov University. – Kyiv, 2011.

Thesis is dedicated to identifying and complex analyzing of the origins and evolution of the ideological bases of youth policy in Ukraine since the times when it was part of the USSR to the formation of a democratic model during the transformation of modern Ukrainian society. In particular, the concept of «youth policy» is specified, its ideological basis, that directs the subject-object relationship in solving youth problems is defined, basic models and directions of realization of youth policy are outlined. Ideological basics and principles of youth policy are analyzed. Also the author elucidated the ideological foundations of relations between the state and youth in a totalitarian society and analyzed the effectiveness and impact of youth policies in the Soviet period. Change of place and role of ideology in the period and gaining independence is analyzed, principles of youth policy in conditions of the crisis of totalitarianism are defined, the process of formation of political and ideological pluralism in the Ukrainian society and its impact on the effectiveness of current youth policy is analyzed. The basic contradictions, problems and prospects of the formation of a democratic model of youth policy, its ideological priorities in the Ukrainian society are outlined.

Key words: youth, youth policy, political ideology, ideological basics of youth policy, totalitarian model of youth policy, transformation of ideological basics of youth policy, institutionalization of youth policy in Ukraine, democratic model of youth policy.